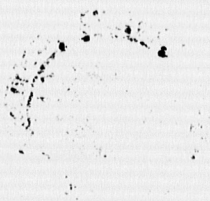

DE SPAARBANKEN.

DE SPAARBANKEN

IN

NEDERLAND.

DOOR

A. F. WILLINK.

AMSTERDAM,
P. N. VAN KAMPEN.

1872.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

Het volgende opstel, in der tijd geschreven voor, en ter plaatsing aangeboden aan de Economist, werd mij door den Hoofredacteur van dit tijdschrift, ná een oponthoud van bijkans twee maanden, ongebruikt teruggezonden, omdat hij van een ander gevoelen dan het door mij aanbevolene was; daardoor was toen het geschikte oogenblik om deze gedachten onder veler aandacht te brengen voorbij, en daarom was toen mijn besluit spoedig genomen om zoowel van eene afzonderlijke uitgaaf af te zien, als van het beproeven om van andere redactiën, die voor hunne lezers de gulden spreuk: hooren en wederhooren, beoefenen, een meer gunstig antwoord te verkrijgen, terwijl ik er mij alléén toe bepaalde het stukje voor mijne rekening te laten drukken, ten einde het aan mij bekende vrienden van en belangstellenden in de Spaarbanken toe te zenden, het aan enkele overheidspersonen aan te bieden, en eindelijk het te gebruiken ten dienste van meer lokale belangen,

waarvan ik de behartiging vrijwillig op mij genomen heb.

Indien, bij de behandeling van de laatste Postwet, het amendement Fokker niet door een zamenloop van omstandigheden eerst zeer laat tot mijne kennis ware gekomen, ik zoude toen waarschijnlijk tot het uitgeven en algemeen verkrijgbaar stellen van mijne brochure zijn overgegaan, ofschoon ik nooit heb gevreesd, dat het beginsel der Postspaarbanken op deze wijs zoude worden aangenomen. Hoe dit ook zijn moge, de Postwet is aangenomen, het amendement Fokker verworpen, maar de stemmen die zich ten gunste van dit laatste hebben doen hooren, en niet minder het door sommigen steeds ter spraak brengen en aanbevelen van de Postspaarbanken, doen mij de vrees koesteren, dat wij na een langer of korter tijdsverloop blootstaan aan het gevaar der Regerings- of Postspaarbanken, en daar nu eenmaal de aandacht op dit onderwerp gevestigd is, zal het wel geene al te stoute verwachting zijn, om te veronderstellen, dat velen zullen wenschen kennis te maken met al hetgeen over dit onderwerp wordt geschreven, en mitsdien mijne wenken, thans meer dan vroeger, kans hebben om lezers te vinden.

Sedert mijne brochure was afgedrukt (Nov. 1868), die ik hier zonder verandering of bijvoeging laat volgen, vernam ik met droefheid, ja ergernis, dat, ten gevolge der spoedige ontwikkeling van de Postspaar-

banken in Engeland, de standaard der rente, door het Gouvernement aan de particuliere Spaarbanken te vergoeden over hare disposito's, van $3\frac{1}{2}$ op 3 pCt. werd verlaagd; — met droefheid en ergernis, niet zoo zeer om den maatregel zelf, dan wel om het bewijs van misbruik van magt dat zich daarin openbaart. Het bestaan der Postspaarbanken voerde zoo spoedig tot eene onderdrukking of terugzetting der particuliere Spaarbanken, die toch jaren lang zulke uitstekende diensten be-
wezen hebben.

Daar nu de voorstanders van Regerings- of Postspaarbanken liefst zwijgen van die in Frankrijk, die een verleden hebben, om alléén van die in Engeland te gewagen, die nog geen crisis hebben doorstaan, is het niet onbelangrijk op het herhaaldelijk door den grooten Gladstone uitgesproken gevoelen te wijzen, dat de Regering, bij de belegging of het gebruik van deze gelden, algeheele vrijheid moet behouden, eene vrijheid, waarvan reeds het schromelijkste misbruik werd gemaakt, en kunnen wij niet nalaten dit gevoelen te plaatsen tegenover de twee aanhalingen, als motto's door ons gebezigd, ten einde een ieder in staat te stellen om te beoordeelen, aan welke zijde gezonde beginselen gevonden worden. — Eene dier verklaringen van Gladstone luidt: “Men neemt het geld der inbrengers “aan, en geeft hun den vollen waarborg van den Staat. “Beteren waarborg kunnen zij nooit verlangen. Kunt

“gij hun dien geven, dan is het voor hen eene volko-
“men onverschillige zaak, op welke wijze die gelden
“worden gebruikt, al werden ze ook op den bodem der
“zee geworpen; maakt de Minister er een nuttig ge-
“bruik van, zij worden er niet rijker door. Googchelt
“hij er mede als de kwakzalver, of speelt hij er mede
“als de zwendelaar, zij worden er niet armer door.”
(*A History of Banks for Savings*, by William Lewis,
p 158.)

AMSTERDAM, Januarij 1872.

DE
SPAARBANKEN IN NEDERLAND.

Savingsbanks should neither be a burthen on the charity of the benevolent, nor an incubus on the state.

Mr. HUME.

I think the great test and object of whatever investment must be extreme and perfect certainty, and great facility of conversion.

Mr. H. BELLENDEN KER.

Een ieder die belang stelt in ons vaderland, in het welzijn der mindere standen, zal met genoegzaam opgemerkt hebben, dat in den laatsten tijd meer algemeen de aandacht werd gevestigd op de Spaarbanken ten onzent. — Over het nut, wij zouden bijkans zeggen, het onmisbare voor onzen tijd van deze inrigtingen, schijnt geen verschil van gevoelen meer te bestaan, en het is ons onlangs nog door Mr. G. A. Fokker (zie *Economist*, Nov. 67) aangetoond, dat er in de laatste jaren allengs meer Spaarbanken in ons land verzezen zijn.

Wie een voorstander dezer nuttige inrigtingen is, zal het wel én dezen schrijver én den Heer Mr. W. R. Boer volgaarne toestemmen, dat haar getal niet alleen te ongelijk verdeeld is over de verschillende provinciën, maar vooral véel te klein is voor ons geheele land. — Wij mogen dan ook deze twee zaken wel als waarheden aannemen en zouden geenszins de pen opgenomen hebben om die te bevestigen, indien wij niet in het streven onzer dagen eene rigting meenden op te merken, die ons niet wenschelijk, ja, bepaald gevaarlijk toeschijnt, en waarte-

gen wij derhalve wenschen te waarschuwen ter liefde der Spaarbanken, waarvoor ons hart warm slaat, ter liefde van al onze medeburgers, die de schoone deugd der spaarzaamheid betrachten, ter liefde eindelijk van den Staat, die een goed werk willende verrigten, zich noodeloos in verlegenheid zoude brengen. Wij bedoelen het als een navolgenswaardig voorbeeld aanbevelen der Postspaarbanken, als in Engeland tot stand gekomen. Wij achten het des te minder overbodig onze stem te doen hooren, omdat er zoo oneindig veel vóór die vereeniging der Spaarbanken met de Bureaux der Brievenpost door het geheele rijk, pleit, waardoor een gemak en eene eenheid worden verkregen, zooals die op andere wijs naauwelijks bereikt zouden kunnen worden, en daarenboven door dezen maatregel de inbrengers en de gestorte sommen in Engeland zoo bijzonder sterk en spoedig zijn toegenomen.

Door daad en woord en geschrift hebben wij sedert jaren getracht Spaarbanken in ons vaderland te doen bloeijen, en wij hebben allengs de overtuiging verkregen, dat er bijkans geen dorp kan aangewezen worden, waar, met een vasten en goeden wil, geene Spaarbank in het leven zoude geroepen kunnen worden; want al mogen zulke inrigtingen alléén in grootere steden geheel zelfstandig in eigene kosten kunnen voorzien, de opofferingen, tot dekking der kosten en tot waarborg voor eene behoorlijke en geregelde plaatsing der gelden, zoowel als voor zekerheid van het kapitaal, zijn betrekkelijk zoo weinig beteekenend, dat daarvoor wel altijd en overal eenige weldenkenden zullen gevonden worden, even als er van de zoodanigen wel bereid zullen zijn om tijd en krachten te wijden aan deze edelste der philanthropische inrigtingen, niet tot leniging maar tot voorkoming van armoede, waardoor elk mensch in staat gesteld wordt niet uitsluitend bij en voor het heden te leven, maar ook bij en voor de toekomst en daarvoor te zorgen. Het is

nu juist die ondervinding en overtuiging beide, die het ons luid doen verkondigen, dat de Spaarbanken kunnen en moeten blijven philanthropische inrigtingen, met een onafhankelijk bestaan en een zelfstandig bestuur. Ook wij hebben met het grootste genoegen de geschiedenis der Spaarbanken in Engeland, door William Lewins, gelezen, maar het daarbij ten hoogste betreurd, dat zoodanige geschiedenis van geen ander land bestaat (althans zoo ver ons bekend is), en dat het werkje van Mr. G. A. Fokker over de Spaarbanken ten onzent, nooit door eenig ander is gevolgd, terwijl toch de schrijver daarvan wel de eerste zal zijn om het ons toe te stemmen, dat vooral thans de daarin voorkomende opgaven geheel onvoldoende zijn; trouwens zij konden niet anders dan onvolledig zijn, daar toen, nog veel meer dan thans, elke statistiek der Spaarbanken ontbrak. En wie zich thans nog van het geheel ontoereikende der statistieke opgaven wenscht te overtuigen, noodigen wij uit zich een formulier der tabellen te verschaffen, die jaarlijks van regeringswege worden aangeboden aan de besturen der Spaarbanken; tabellen, zóo onpraktisch, zóo onvolledig, dat iemand, die weet op welke cijfers het eigenlijk aankomt, waarlijk met de invulling verlegen moet zijn.

Wij zeiden het reeds, de Postspaarbanken in Engeland in werking getreden volgens de wet van 14 Mei 1861, voldoen, zoover men daarover nu reeds kan oordeelen, geheel aan de verwachting, aan de bedoeling der voorstellers, en ook wij vinden het onovertrefbaar:

1°. Dat men op elke plaats, bijkans den ganschen dag gelden kan storten en terugvragen.

2°. Dat men door zijn bewijs van inschrijving niet aan eene enkele plaats gebonden is, maar daarmede het land kan doorreizen.

3°. Dat zowel rente als kapitaal vast gewaarborgd zijn, tegen vermindering of verlies.

Daardoor wordt voldaan aan al de eischen die men aan

eene Spaarbank stellen kan; gemak, regelmaat en eenheid schijnen op onnavolgbare wijs, met zekerheid en waarborgen vereenigd te zijn, en toch ontbreekt er aan dat laatste veel, en is het daarom dat wij geene voorstanders zijn van Postspaarbanken, omdat de daarmede onafscheidelijk verbonden Staatswaarborg ons onvoldoende, geheel onvoldoende voor de inbrengers, daarbij gevaarlijk voor den Staat en het Staatscrediet toeschijnt. Wij wenschen zulks nader aan te wijzen, na vooraf als onze meening te hebben uitgesproken, dat men van en bij ambtenaren, die dikwijls zeer drukke bezigheden hebben, onmogelijk denzelfden ijver, hetzelfde hart voor de Spaarbanken kan verwachten, als bij personen die uit philanthropie vrijwillig en geheel belangeloos het bestuur van zulke inrigtingen op zich nemen, en beroepen ons ten dezen nog op het gevoelen van den uitstekenden Ch. Dupin, groot voorstander van Spaarbanken, die eens getuigde: "Open vrij Spaarbanken op alle plaatsen, geef haar de grootste waarborgen, keur hare statuten goed; inbrengers hebt ge dan eerst te wachten, wanneer de edelste en invloedrijkste menschen zich in de bres stellen voor haar welslagen. Het moet daartoe komen, dat alle goede burgers zich beijveren om aan den arbeidenten stand de voordeelen der spaarzaamheid, waartoe de Spaarbanken een krachtig hulpmiddel zijn, te leeren inzien, gevoelen en op zijnen tijd hén weten gerust te stellen, die des te meer achterdochtig zijn, naarmate hun geest en hunne inzigten meer bekrompen zijn."

Voor dat wij overgaan tot het onderzoek of de waarborg van den Staat, welke ook, voor de Spaarbanken op zich zelf voldoende is, mag het hier wel de plaats zijn, de vraag te stellen, of een Staat zich ten behoeve van enkele zijner burgers aan het gevaar van zulke groote verliezen mag blootstellen, ten koste van de gezamenlijke burgers, die den Staat uitmaken.

Onregtvaardig moge zulk eene handelwijjs welligt niet

zijn, in den zin van strijdig met de wetten, wij schromen toch niet zulk eene bevoorregting van den een boven den ander onbillijk te noemen. Het zal toch wel geen uitvoerig betoog behoeven, dat bij een volledigen waarborg van den Staat voor rente en kapitaal aan Spaarbanken verleend, de inbrengers bevoorregte crediteuren van den Staat worden, die behalve, zoo als alle, regt op rente, nog daarenboven regt op voortdurende onmiddellijke terugbetaling van het kapitaal hebben, waardoor men voor den staat eene vlottende schuld schept, die als een zwaard van Damocles boven het hoofd van elken Minister van Financiën zal blijven hangen. Zulke voorregten misgunnen wij geenszins aan de mindere standen, zelfs niet aan de kleine kapitalisten, die in tijden van rust en vrede, het zekere boven het onzekere, tóen meer voordeelen hebben verkozen, maar wij achten het verleenen dier voordeelen onbillijk, omdat voor en in den Staat alle burgers gelijke regten hebben; en toch zouden wij om die reden alleen onze stem daartegen niet verheffen, indien wij niet overtuigd waren, dat die zoogenaamde voordeelen ten slotte moeten uitloopen op misrekening en teleurstelling, zoodat er groot gevaar bestaat voor de inbrengers der Spaarbanken om hunne zekerheid voor rente en kapitaal, met geregelde en integrale terugbetaling van het laatste, alléén en uitsluitend bij den Staat te zoeken. Hoe plegtig ook beloofd en toegezegd, vreezen wij, dat in tijden van crisis, oorlog of oproer, regering of volksvertegenwoordiging, of wel beide, terug zullen deinzen, voor de groote opofferingen, waardoor dán de terugbetaling van millioenen slechts zal kunnen plaats vinden. In zulke tijden toch zijn de gewone hulpmiddelen afgesneden en de ondervinding leert het, dat alsdan uit vrees of wantrouwen, somtijds ook uit speculatiegeest of winstbejag, een groot gedeelte der in de Spaarbanken ingebrachte gelden wordt terug verlangd, terwijl de stortingen eerst weder haren gewonen omvang verkrijgen,

nadat de moeilijke tijden geheel voorbij zijn, zoodat alsdan ook die gewone bron van inkomsten bijna geheel ophoudt te vloeijen.

Men zal waarschijnlijk de schuld niet ontkennen; men zal welligt de betaling niet weigeren; men zal zich waarschijnlijk vergenoegen met de verklaring dat de rente blijft doorloopen, dat het kapitaal zal terugbetaald worden, — maar de termijnen voor de terugvordering verlengen en eerst dan, wanneer alles tot een normalen toestand teruggekeerd zal zijn, werkelijk terugbetalen, of welligt staatsfondsen aanbieden, zoo niet daarmede nolens volens betalen. — Doch zoo doende zouden èn op de eene èn op de andere wijs de regten der inbrengers zijn verkort, en het eerste, het groote beginsel der Spaarbanken ware ter zijde gesteld: het steeds beschikbaar houden der ingebragte gelden. — Is onze voorstelling te somber of welligt beledigend voor de oud Nederlandsche trouw, het is mogelijk; wij voorspellen niet, wij willen alleen op gevaren wijzen, die kunnen ontstaan en, wij hopen zulks ten slotte aan te toonen, voorkomen kunnen worden. Doch voor dat wij daartoe overgaan, kan het welligt zijn nut hebben, de geschiedenis te raadplegen, die groote leermeesteres van oud en jong, van geletterden en ongeletterden. Men wijst ons op het voorbeeld van Engeland, op eene inrigting, aldaar sedert enkele jaren in werking getreden, maar die nog niet de minste vuurproef heeft doorstaan, daarbij vergetende, dat Engeland tot het jaar 1861 geene inbreng hoegenaamd voor de Spaarbanken waarborgde, en slechts jaarlijks vrij belangrijke sommen opofferde om eene hoogere rente door de Spaarbanken te doen uitkeeren, of zoo men liever wil, om de kosten dezer inrigtingen gedeeltelijk te dekken. Wanneer men dus spreekt over het meer of min wenschelijke van staatswaarborg voor Spaarbanken, dient men naar elders den blik te wenden en wel naar Frankrijk, waar dit beginsel reeds

langen tijd was aangenomen, voor dat men in Engeland daartoe was overgegaan. Wil men nu al, misschien niet geheel ten onregte, aan het groote Engeland meer soliditeit en degelijkheid toekennen dan aan het magtige en wufte Frankrijk, dan mag men daarbij toch niet uit het oog verliezen, dat de Fransche natie reeds meer dan eens heeft bewezen, tot edele daden, groote opoffering in staat en bekwaam te zijn, terwijl daarenboven de wijs waarop de opvolgende regeringen in Frankrijk omtrent de Spaarbanken hebben gehandeld, geenszins getuigde van ligtzinnigheid, maar wel van groote belangstelling in deze inrigtingen, kinderen onzer eeuw, terwijl de drang der omstandigheden alléén, tot de treurige handelingen geleid, ja bijkans genoodzaakt heeft, waarvan de inbrengers der Spaarbanken de slagtoffers zijn geweest; maar vooral mag men onzes inziens niet uit het oog verliezen, dat gelijke moeilijkheden *kunnen* en ongetwijfeld vroeger of later *zullen* ontstaan voor alle regeringen, die den geheelen inbreng der gezamenlijke Spaarbanken des lands, zonder andere voorzorgsmaatregelen waarborgen.

En wat leert ons nu de geschiedenis der Spaarbanken in Frankrijk? dat deze instellingen aldaar reeds vroegtijdig door de regering in bescherming werden genomen, vooral onder de vaderlijke regering van eenen Lodewijk Filips, en ook reeds spoedig grooten bijval bij het steeds als wuft en ligtzinnig uitgekreten volk vonden. Maar men achte daar, helaas! het gevaar der vlottende schuld van de Spaarbanken, steeds op korten termijn opeischbaar, zeer ligt en bij de beraadslagingen over verandering der wetten op de Spaarbanken, werd haardelijk door de meest uitstekende en verlichte mannen van dat groote rijk verklaard: "nous ne croyons pas que des demandes simultanées et nombreuses puissent jamais donner de l'embarras au gouvernement", en — men nam geene voorzorgen, zoodat het noodlottige

jaar 1848 het bestaan der Spaarbanken ernstig bedreigde en tevens ten duidelijkste bewees, hoe geheel onvoldoende een waarborg van den Staat in tijden van groote algemeene crisis is, en hoe gevaarlijk tevens voor den Staat zelve. — Het koninkrijk was gevallen, het voorloopig bewind ingesteld, maar geenszins in staat om aan de steeds klimmende aanvragen tot gedeeltelijke of geheele terugbetaling der ingebragte gelden gevolg te geven. — Men trachtte het gevaar af te wenden, 1°. door de heiligheid en onschendbaarheid der spaarpenningen des volks, in eene hoogdravende proclamatie te verkondigen, 2°. door de in 1835 beloofde rente van 4 pct. bij besluit van 7 Maart 1848 op 5 pct. te verhoogen; maar beide maatregelen misten geheel hare uitwerking, gelijk trouwens te voorzien was, zoodat men genoodzaakt werd tot dwang zijne toevlugt te nemen, en reeds twee dagen later besloot, dat slechts boekjes van fres. 100 in specie zouden uitbetaald worden, terwijl de overige in twee klassen werden verdeeld, zoodat terugbetaald zoude worden op boekjes van boven 100 francs tot en met 1000 fres. groot, 100 fres. in geld, en het verdere voor de helft in Schatkistbiljetten 4 md. dato à 5 pct. rente en voor de wederhelft in 5 pct. Staatsschuld, beide à pari, en op boekjes van boven fres. 1000 als voren, alleen met dit onderscheid, dat de Schatkistbiljetten 6 md. dato werden gesteld. Hierdoor was voor dat oogenblik het dreigend gevaar afgewend, maar ook tevens aan de inbrengers hun regt op voortdurende beschikking over hunne gelden ontnomen en een verlies berokkend door het opdringen van waarden à pari, die toen moeilijk, in alle geval niet dan met groot verlies te verkoopen waren. De grootte van dit verschil kan men eenigzins nagaan door de regeringsbesluiten van 7 Julij van dat zelfde jaar, waarbij voor verschil van koers 16 pct. Staatsschuld meer werd toegekend, en van 21 November, waarbij andermaal $12\frac{4}{10}$ pct. werd vergoed, ditmaal echter werd gecredi-

teerd op afzonderlijke Spaarbankboekjes. Door deze vergoedingen na 4 en 8 maanden van spanning en onzekerheid, kwamen de oorspronkelijke à 100 pct. toegerekende waarden, ten slotte aan de inbrengers op $71\frac{6}{10}$ pct. te staan. Men zal het voorzeker moeten betreuren, dat de inbrengers op dusdanige wijs de slagtoffers van te veel vertrouwen in hun eigen gouvernement zijn geworden; maar wanneer men bedenkt, dat het hier gold de terugbetaling van p. m. 355/mm. fres., en bij ervaring weet, hoe in tijden van crisis, zoowel voor regeringen als particulieren op ééns de meeste hulpbronnen verstopt zijn, dan kan men, onzes inziens, de Fransche regering niet hard vallen over hare handelwijze ten dezen, maar zal men integendeel moeten erkennen, dat zij zich groote geldelijke opofferingen heeft getroost ten behoeve der Spaarbanken, die dan ook in Frankrijk zijn blijven bloeien en spoedig weder hebben herwonnen, wat zij op zoo noodlottige wijs hadden verloren, aan deelhebbers en kapitaal. Maar dit een en ander erkennende, vergeete men de gulden les der wijsheid niet: "die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht." Een voorbeeld op zich zelf bewijst niets, dit erkennen wij gaarne, maar aangezien niemand het bestaan van het gevaar zal kunnen ontkennen, veel minder nog een middel kan aangeven om zulke sommen rente te doen afwerpen en toch beschikbaar te houden, en wij het gevaar als van algemeenen aard beschouwen, overal waar Spaarbanken geen andere waarborgen hebben dan die van den Staat, kunnen wij ons niet vereenigen met de vereenzelviging dezer inrigtingen met 's lands kas, en roepen een ieder toe: ijvert voor de oprigting van onafhankelijke, goed gevestigde en ge-waarborgde Spaarbanken, en wilt toch bedenken, ernstig bedenken, welke waarde er te hechten is aan staats-waarborg, wanneer daarop alleen wordt gebouwd, en die zich (een ander geval is niet denkbaar) uitstrekt over alle Spaarbanken van een land, over de millioenen van

den nijveren en den ambachtsman, allengs en steeds meer door deze volksbanken bijeen te brengen. Thans reeds meer dan 7 millioen gulden.

Als overtuigd van het onvoldoende van den staatswaarborg, zijn wij tegen elk streven om dien te verkrijgen, dus ook tegen eene inrigting als die der Postspaarbanken, hoeveel schoons en goeds daarin moge gelegen zijn; maar daaruit volgt geenszins, dat wij tegen elke inmenging van den Staat bij de Spaarbanken zijn; neen, wij wenschen juist dat onze regering zich meer om deze heilzame inrigtingen bekommere en niet langer onverschillig of werkeloos moge toezien bij de oprigting van zoo menige Spaarbank, die geene levensvatbaarheid heeft; dat zij er voor moge waken, dat de Spaarpenningen, somtijds zoo zuur verdiend en moeitevol bijeengebragt, in waarheid wèl bewaard mogen zijn. Dat de spaarzaamheid worde aangekweekt en bevorderd, is zoowel het belang van het volk als van den Staat; ten dezen kan men tot beide met nadruk en in volle waarheid zeggen: "tua res agitur" — uwe zaak wordt hier behandeld.

Daartoe wenschen wij te geraken, en daarvoor willen wij trachten ijveraars, medestrijders te vinden, vooral onder dezulken, wier invloed grooter dan de onze is, om iets tot stand te doen komen; en daar wij geenszins ons zelve zoeken, maar alleen de zaak die wij voorstaan, zal ieder bondgenoot ons welkom zijn, onverschillig uit welken stand of van welke politieke rigting.

Men verwachtte echter niet van ons eene uitvoerige opgaaft van al hetgeen de regering o. i. behoorde te doen; veel minder nog hoe zij dat zoude behooren te doen; want indien eenmaal de algemeene opinie voor onze zaak gewonnen en de overtuiging bij de regering gevestigd is, dat zij ten dezen niet langer werkeloos mag blijven, dan zijn er kundige menschen te over in ons vaderland, aan wie de uitvoering kan opgedragen worden; wij willen nochtans met weinige woorden onze gedachten aangeven,

opdat men ons wel moge verstaan, maar vooral opdat men ons niet zoude kunnen toevoegen: "la critique est aisée, mais l'art est difficile." Wij wenschen een groot en krachtig gebouw te zien verrijzen, waartoe de hulp van velen, zeer velen noodig zal zijn; maar de grondslagen en het geraamte van dat gebouw wenschen wij aanschouwelijk voor te stellen.

In de eerste plaats dan wenschen wij eene speciale wet op de Spaarbanken, waarin o. i. deze grondslagen gelegd zouden moeten worden:

1°. Geene Spaarbanken mogen opgericht worden dan ná goedkeuring van hare statuten, en deze zouden zooveel mogelijk met elkander in overeenstemming moeten gebragt worden.

2°. Bij de oprigting is een waarborgfonds vereischte, dat naar gelang der aangroeijende deelneming zoude verhoogd moeten worden, tenzij dit laatste overbodig kon geacht worden door het bestaan van een afzonderlijk beheerd en steeds beschikbaar reservefonds. Het waarborgfonds blijft onder berusting van Commissarissen.

3°. Het Bestuur der Spaarbanken is rekenplichtig aan Commissarissen.

4°. Bestuurders en Commissarissen worden benoemd door de Aandeelhouders in het waarborgfonds.

5°. Geen Bestuurder of Commissaris mag eenig voordeel van de Spaarbank trekken, noch zijdelings noch regtstreeks.

6°. Voorzitter van Commissarissen is het hoofd van het Plaatselijk Bestuur als Regerings-Commissaris.

7°. De ingebragte gelden mogen slechts voor een klein gedeelte, b. v. hoogstens voor $\frac{1}{4}$, in onze Staatsfondsen belegd worden en moeten verder, tegen voldoende onderpand, naar plaatselijk gebruik uitgezet worden, zóo dat dit grootste gedeelte der ingebragte gelden steeds op korten termijn beschikbaar blijve.

8°. Jaarlijks moet aan de regering een uitvoerig verslag worden ingezonden, volgens daartoe door haar vast te stellen modèl.

9°. De vergoeding van rente aan de inbrengers, wordt als maximum op 3 pct. 's jaars gesteld, op min of meer voordeelige wijs te berekenen, naar gelang van plaats en gelegenheid tot geldbelegging, die ook van invloed mogen zijn op de grootte der stortingen en rekeningen van elken inbrenger, die

10°. in de Statuten wettelijk moeten vastgesteld worden.

Van deze tien hoofdbeginselen (ongetwijfeld nog met vele wettelijke bepalingen te vermeerderen) vereischt o. i. alléén die omtrent het waarborgfonds eenige opheldering, en daaromtrent kunnen wij op het voorbeeld van de Spaarbank voor Amsterdam wijzen, als eenvoudig, praktisch en zeer voldoende. Aldaar toch werden voor het waarborgfonds 400 Certificaten à f' 1000 Werkelijke Schuld, 2½ pct. bijeengebragt, terwijl de kwitantien daarvoor afgegeven, een aandeel in het waarborgfonds vertegenwoordigen (op naam of aan toonder); deze Certificaten nu blijven onder beheer van Commissarissen en mogen niet dan met hunne toestemming worden gebruikt om de Spaarbank uit tijdelijke verlegenheid te redden, terwijl de door het Bestuur geïncasseerde rente der Certificaten jaarlijks als dividend aan de Aandeelhouders wordt uitgekeerd, tenzij de kosten der inrigting niet uit het overschot der rente van de ingebragte gelden mogten gedekt kunnen worden; deze laatste bedragen thans 750/m. gulden, en de ondervinding daar en elders heeft bewezen, dat alleen bij kleine Spaarbanken de kosten van administratie eenig bezwaar kunnen opleveren.

De door ons gewenschte wettelijke bepalingen mogen streng schijnen, wij achten die bepaald noodig om tot orde en eenheid te geraken; maar vooral om aan alle inbrengers die zekerheid te verschaffen, waarop zij voor hunne spaarpenningen regt hebben. Er is toch wel niets meer pijnlijk, meer onteerend voor stad of land uit te denken, dan dat eene Spaarbank niet aan hare verplichtingen voldoet, de terugbetaling van de haar toever-

trouwde gelden weigert of zelfs maar uitstelt; om den aard van het deposit achten wij zoo iets nog veel bedenkelijker dan een koopman die zijne acceptatiën ten vervaldage moet laten protesteren.

Hoe noodig die wet ook zij, hoeveel men zich van haar nut moge voorstellen, het is echter duidelijk dat zij onvermogen is en steeds blijven zal om Spaarbanken te doen ontstaan, veel meer nog om die te doen bloeijen; daartoe moeten door de Hooge Regering stedelijke en gewestelijke besturen opgewekt worden, opdat deze zich aan het hoofd der beweging stellen, zich tot het edelste deel van hunne medeburgers wenden, om hunne medewerking te verkrijgen.

Zóo, maar ook zóo alleen, zullen de Spaarbanken de verschillende standen der maatschappij naauwer tot elkander brengen, inniger met elkander verbinden; de vermogenden en aanzienlijken in het land zullen leeren inzien, ja ondervinden, dat zij geen beter gebruik van hun vermogen, van hunne gaven, van hunnen tijd kunnen maken dan door mede te werken tot oprigting en instandhouding van Spaarbanken, — de minder rijk met stof felijke middelen bedeelden zullen, naar mate hunne spaarpenningen toenemen, het hun geschonken voorregt meer leeren op prijs stellen en zich al meer en meer hechten aan eigen haard en huis, aan de plaats hunner inwoning, aan het land hunner geboorte, zoodat het getal van rustige burgers, die er belang bij hebben, dat het den Staat welga, door de Spaarbanken zal toenemen.

Bij leiding, bij zedelijke opwekking en aanmoediging van de zijde van den Staat, mag het echter niet blijven. Als regstreeks belang hebbende bij den bloei der Spaarbanken, moet hij zich eenige opofferingen getroosten, en aan zijne burgers zooveel mogelijk de eenheid en voordeelen der Postspaarbanken trachten te verzekeren. De middelen daartoe liggen voor de hand. Zoodra de particuliere Spaarbanken als regtsper-

soon erkende instellingen zijn en tevens onder eene behoorlijke contrôle staan, kan de regering haar enkele voordeelen toekennen, als daar zijn: 1°. geheele en onvoorwaardelijke vrijstelling van zegels en registratie voor alle documenten van haar uitgaande; 2°. vrijstelling van briefport; 3°. kostelooze verkrijgbaarstelling van postwissels door het geheele land. Dit laatste vooral achten wij van het grootste belang om de Spaarbanken te doen toenemen en aan de inbrengers meer voordeel en gemak met zekerheid te verschaffen. Indien men kosteloos en vooral zonder risico ten allen tijde gelden van de eene plaats naar de andere kan overzenden, is het geval denkbaar, ja, zelfs waarschijnlijk, dat de Spaarbank op de eene of andere grootere plaats, zich geneigd zal toonen om de wekelijkse stortingen van eene Spaarbank of van meerdere op kleinere omliggende plaatsen ter belegging aan te nemen, waardoor een groot bezwaar voor die laatsten zouden weggenomen zijn: de geregelde uitzetting der somtijds kleine sommen (wij bedoelen meer bepaald die op onderpand). Zoo iets geschiedt althans veelvuldig in Frankrijk, alwaar op het platte land, in de provinciesteden bijkans geene Spaarbank wordt gevonden, die niet verscheidene succursalen, wij zouden zeggen bijkantoren, in de omliggende plaatsen op het platte land heeft. Maar vooral beschouwen wij deze gratis-verkrijgbaarstelling van postwissels als een groot voordeel en gemak voor de burgers; zij toch zouden bij verandering van woonplaats eenvoudig het te goed met de rente van hun Spaarbankboekje kunnen opvragen, met verzoek om daarvoor een postwissel te ontvangen op de plaats waar zij zich willen gaan vestigen; ja, voordeel en gemak, maar ook zekerheid om bij hunne goede gewoonte van sparen te blijven; hoe dikwerf toch wordt juist bij verandering van woonplaats het bespaarde geld teruggenomen en niet of eerst veel later weder geplaatst.

Mogen deze vlugtige beschouwingen veler aandacht bij vernieuwing op de Spaarbanken vestigen, maar vooral velen opwekken om handen aan het werk te slaan, ten einde die nuttige instellingen te doen vermenigvuldigen in ons dierbaar vaderland, en waar ze reeds bestaan meer en meer aan haar doel te doen beantwoorden. Ook ten dezen zijn wij nog bij vele landen van Europa ten achteren, en toch is onze volksaard niet wars van sparen, van zorgen voor de toekomst, van zorgen voor vrouw en kroost. Enkele Spaarbanken in ons dierbaar vaderland getuigen er reeds van, dat men daarvoor ijverende en werkende, geen ondankbaren arbeid verrigt, en ons zijn vele voorbeelden bekend van menschen, voor wie de Spaarbank een zegen was; dikwerf zagen wij in tijden van ziekte of slapte van werk het bespaarde geld allengs terughalen, soms met ietwat trots, ligt verschoonbaar — niet waar? soms met eene verontschuldiging op de lippen: “als het weêr beter gaat kom ik weêr “wat brengen,” en konden ons overtuigen dat deze menschen, door middel van de Spaarbank, zich zelven hadden bewaard voor het altijd min of meer vernederende in de hulp van Diaconie of Armbestuur gelegen.

Het goed toegepaste beginsel van “help your self”, geeft zooveel veerkracht. Wij zouden kunnen gewagen van treffende voorbeelden van volharding in het sparen; uit vele dit eene: Een werkman bragt *f* 100 in de Spaarbank en zeide: “reeds vóór lang had ik u dit geld moeten brengen, want drie jaar lang legde ik 10 cents “daags van mijn loon ter zijde voor den kwaden dag; “bij u is het toch beter bewaard dan door mij.” Zoude geld, met zulk eene edele volharding bijeengebragt, eenig gevaar mogen loopen? en zouden wij, die naauwelijks kunnen begrijpen, welk eene zelfbeheersching en wilskracht tot het volharden ten dezen behoorde, het niet als een voorregt mogen en moeten beschouwen om er toe te geraken, zij het met opofferingen van tijd en geld, dat

Spaarbanken zich allengs over ons land vermenigvuldigen als een net, waaronder de mindere man de vruchten zijner spaarzaamheid kan beveiligen tegen de als roofdieren daarop azende begeerlijkheden der verkwisting, onzedelijkheid en onmatigheid, beveiligen ook tegen de voorbijgaande maar telkens wederkeerende verloksele eener schijnbaar meer voordeelige geldbelegging, des te ernstiger, naar mate de gevaren daaraan verbonden, hem minder bekend zijn.

Door Spaarbanken, dit bedenke men wel, wordt een drieledig nuttig doel bereikt: zij vermeederen het nationaal vermogen, bevorderen de zedelijkheid, doen het welzijn en aanzien van den Staat toenemen.

AMSTERDAM, 6 Nov. 1868.

A. F. WILLINK.

N A S C H R I F T.

In de Economist van Junij/Julij 1870, blz. 748, vonden wij een artikel: "De Postspaarbanken in de Tweede Kamer." Tegen de noot op de eerste bladzijde moeten wij opmerken, dat bij het vermelden van het debet dezer inrigtingen in Engeland *eenvoudig vergeten is* te vermelden, dat dit cijfer alléén daarom zoo aanzienlijk is, omdat de particuliere Spaarbanken op de meeste plaatsen zich in de Postspaarbanken hebben opgelost (concurrentie tegen Staatsalvermogen is toch onmogelijk); maar nu volgt daaruit, dat de nieuwe inrigting de vruchten niet van haar eigen arbeid heeft geplukt, maar van dien harer voorgangers, de particuliere Spaarbanken, reeds bijkans eene halve eeuw werkzaam: "c'est comme cela qu'on écrit l'histoire!!!"

Op de volgende bladzijde vinden wij:

"De hoofdzaak van het geheele onderwerp is eenvoudig om de sommetjes, die de kleine man kan opleggen, op de kortste, minst omslagtige en veiligste manier, den weg naar het Grootboek, te doen vinden!"

Waarlijk, tegen zulk eene voorstelling, tegen zulk eene overdrijving kan, dunkt ons, niet ernstig, niet veelvuldig genoeg geprotesteerd worden; het Grootboek moge eene zeer te waardeeren instelling zijn voor grootere sommen, in kwaliteit beheerd, of wel voor kapitalisten, om een gedeelte van hun vermogen tegen verlies door brand of diefstal te beveiligen; de kleine man

moet, wanneer hij verstandig is, zijne spaarpenningen niet blootstellen aan winst en verlies door wisseling van koersen, bij het grootboek onvermijdelijk, — maar wenschen, dat hem eene gelegenheid worde verschaft, waar hij vrij van kosten elke overwinst of besparing kan doen bewaren, en indien hij zich met weinig rente vergenoegt, het is omdat hij steeds de beschikking over het in bewaring gegevene behoudt. — Dat zoo iets door den kleinen man wordt gewaardeerd, bewijzen de ontzaggelijk groote sommen, in de meeste landen in de Spaarbanken gestort.

Zekerheid van kapitaal hoofd —, rente, die tot aanmoediging moet strekken, bij — zaak, zijn dan ook de twee hoofdbeginselen, waarmtrent de meeste voorstanders van Spaarbanken, vooral onder hen, die niet vreemd aan de praktijk bleven, tegenwoordig vrij wel overeenstemmen. — Kernachtig uitgedrukt als hierboven, krachtig bepleit, vonden wij die gedachten ook terug in het artikel van den Heer A. van Eck van Gorcum, opgenomen in de *Economist* van Augustus, September 1870, blz. 809, van welks inhoud wij met genoeg kennis namen, al bestaat er ook verschil tusschen ons op menig punt; wij moeten het daarenboven betreuren, dat de Spaarbank van Amsterdam bij dien schrijver niet bekend is geweest; op zijne eerste aanvraag had hij elke inlichting van een der bestuursleden kunnen verkrijgen met statuten en reglementen, terwijl de balans jaarlijks wordt gepubliceerd, even als de stortingen en uitbetalingen maandelijks; wij betreuren dit 1°. omdat daaraan de onjuiste voorstelling is toe te schrijven, dat Amsterdam eene premie voor het waarborgfonds betaalt; 2°. omdat deze inrigting wel verdient nader gekend te worden, al zijn wij de eersten om te erkennen, dat ook daar nog veel verbeterd en vooral de gelegenheid tot inbreng veel vermeerderd moet worden.

Doch ná de vuurproef, die de Spaarbank voor de

stad Amsterdam in het moeilijke jaar 1870 glansrijk heeft doorstaan, durven wij met des te meer vrijmoedigheid op hare wijs van belegging wijzen, als de ware voor Spaarbanken, die het groote beginsel huldigen, dat elke inbrenger **REGT** heeft, om zijne gelden steeds terug te vragen, kleine sommen dadelijk, grootere na voorafgaande waarschuwing, waarvoor de termijnen bij reglement bepaald zijn.

Zonder in moeilijkheden te geraken, zonder eenig verlies te lijden door het losmaken van zulke groote sommen, heeft deze Spaarbank in zeven weken tijds *f* 300/m. terugbetaald (ongeveer 1/3 van de ingebragte gelden), en indien de stroom geene andere wending genomen had, zoude zij op dezelfde wijs zijn voortgegaan, ofschoon haar reservefonds in geene vergelijking komt met dat van de Spaarbank te Rotterdam, en dit toen juist, om verdere uitbreiding van zaken mogelijk te maken, door aankoop van een paar huizen gedeeltelijk was vastgelegd.

Wij zeggen nogmaals: die zich aan een ander spiegelt, spiegelt zich zacht en wenschen ook ten dezen, dat het met ons en met ons vaderland naar dat spreekwoord moge gaan, en dat de lessen uit den vreemden, de groote gebeurtenissen van den laatsten tijd, ons nuttige wenken mogen geven; deze laatsten toch hebben ons gevoelen omtrent de Spaarbanken geenszins gewijzigd, wel bevestigd.

Het beginsel van staatswaarborg, zonder meer, niet-tegenstaande het vele goede aan Postspaarbanken verbonden, moeten wij blijven afkeuren, en deze laatsten kunnen wij ons niet denken zonder staatswaarborg, wel met andere waarborgen daarnevens.

In Frankrijk zagen wij reeds voor de *tweede maal* in *deze eeuw*, in welke onoverkomelijke moeilijkheden de Staat door de Spaarbanken kan geraken; reeds voor de *tweede maal* in *deze eeuw* hoe de Staat aan zijne ver-

pligtingen tegenover de inbrengers, als ware het, moest te kort komen. In 1870 werd uitkomst, regeling gezocht, langs andere wegen, door andere middelen dan in 1848 (zie onze brochure blz. 7—9). Uit het verslag over 1870 der Spaarbank te Parijs, die hare succursalen overal in Frankrijk heeft, uitgebragt 18 Aug. 1871, ontleenen wij dienaangaande het volgende:

In de drie eerste maanden van 1870 bleef de inbreng over het algemeen toenemen, zoo zelfs, dat op 30 Junij 1870 het gestorte kapitaal fres. 1/mm. grooter was dan een jaar vroeger. In Julij 1870 werd er minder ingebragt; daartegen namen de uitbetalingen reeds belangrijk toe, tot dat het stijgen van deze tot fres. 2.300/m. in de week, eindigende 20 Aug., de noodzakelijkheid aantoonde van het overgaan tot buitengewone maatregelen; den 19^{den} dier maand verscheen dan ook reeds eene ministerieele aanschrijving, om gebruik te maken van het, bij de wet voorbehouden uitstel van 14 dagen, doch aangezien zulks den stroom eer toe- dan afnemen deed, besloot het Gouvernement der nationale verdediging, 17 Sept. 1870, dat er op elk boekje slechts fres. 50 zouden uitbetaald worden; het overige, indien zulks werd verlangd, in bons du trésor na drie maanden betaalbaar, met eene rentevergoeding à 5 pet. 's jaars. Het bestuur der Spaarbank, steeds ijverende voor het belang der inbrengers, verkreeg eene uitzondering van corporatiën en betaalde zonder uitstel de livretten uit aan hen, die onder de wapenen geroepen werden, en aan de Duitschers, die uit Frankrijk verdreven werden, maar kon geen besluit van den minister verkrijgen, waardoor het gemagtigd werd, *maandelyks* fres. 50 op elk boekje te betalen, ofschoon een besluit als dat van 17 Sept. maandelijks op nieuw werd genomen, de ongelukkige inbrengers alzoo voortdurend in het onzeker latende of zij maandelijks fres. 50 van hunne spaarpenningen zouden kunnen ontvangen.

Om zich een denkbeeld te vormen van de kolossale hoogte, waartoe deze spaarpenningen kunnen klimmen, zij hier herinnerd dat bij uitvaardiging van het tweede besluit, eene som van *twaalf millioen francs* gevorderd werd, om slechts fres. 50 op elk boekje terug te betalen; dat daarvan slechts een gedeelte werd opgeëischt, is vrij natuurlijk, maar ook hoogst gelukkig; want zelfs deze aangekondigde à contobetaling ware onmogelijk geweest. Gedurende den opstand te Parijs, toen het bestuur van Versailles, waarheen hare waarden waren overgebracht, was afgesloten, ondervond het krachtigen steun van de Bank van Parijs, waardoor alléén kon worden voortgegaan met de uitbetaling van fres. 50 's maands op elk boekje.

Eerst 12 Julij 71 werd het bij dekreet 17 Sept. 70 vastgestelde ingetrokken, en de daaropvolgende week waren de aanvragen kolossaal en bleven zulks nog weken, ja maanden lang, omdat niet alleen de behoefte groot, maar veel meer nog omdat het vertrouwen geschokt was.

Van Frankrijk wenden wij den blik naar België, ofschoon wij daar de Postspaarbanken niet in zulk een treurigen toestand vinden als de groote Spaarbank te Parijs, drijvende op staatswaarborg; doch omdat daar geen vijand over de grenzen is gekomen; omdat het daar betrekkelijk rustig is gebleven, kunnen wij nochtans niet vinden dat deze instelling daar in voldoende toestand verkeert of een toestand in het leven heeft geroepen, die bijzonder aantrekkelijk genoemd kan worden. Uit het onlangs verschenen verslag nemen wij het volgende over, met verwijzing voor hen die er iets meer van wenschen te vernemen, naar dit document of naar de Economist van Nov. 71, blz. 994. — Groote uitbreiding heeft die jeugdige inrigting nog niet gekregen; in 300 van de ruim 400 opengestelde kantoren schijnen stortingen te hebben plaats gevonden; in Engeland was deze toe-

neming veel grooter en sneller, welligt omdat daar meer particuliere Spaarbanken bestonden, die door het groote nieuwe ligchaam konden worden opgeslokt. In België ontvangen de inbrengers, behalve rente à 3 pct. 's jaars, een aandeel in de winsten, door de Spaarbank verkregen, door voordeel bij belegging of overschot van rente, waaromtrent is bepaald, dat elke 5 jaar *een deel* van dit reservefonds als dividend onder de inbrengers, die minstens een jaar te boek staan, *kan* verdeeld worden, pondspondsgewijs naar de genoten rente der laatste vijf jaren. Een niet onaardig uitgedachte prikkel tot sparen vinden wij daarin, maar eene eenigszins vrijgeveige uitvoering van deze wetsbepaling zal het reservefonds elke 5 jaar nagenoeg op *niets* terugbrengen en alzoo ook in België de Spaarbanken op staatswaarborg alléén doen drijven, waarbij deze inrigtingen nooit grond onder zich zullen gevoelen, nooit zelfstandig en veerkrachtig zullen worden. In 1871 werd $\frac{9}{10}$ van het reservefonds verdeeld en steeg daardoor de rentevergoeding van 3 tot $3\frac{9}{10}$ pct. 's jaars.

In de, bij het verslag over 1870, uitgegeven staten heeft het bijzonder onze aandacht getrokken, dat van de stortingen ad $13\frac{1}{2}$ millioen:

1.400/m. in sommen van 1000 tot 3000 frcs.

9.400/m. " " boven..... 3000 "

gevonden worden, te zamen bijna 11/m. van de $13\frac{1}{2}$, in sommen boven frcs. 1000; wel een bewijs, dat de mindere klasse nog zeer weinig heeft ingebracht, maar dat de burgerman, de kleine kapitalist, de vereenigingen van allerlei aard, hebben ingezien, dat het in alle opzichten veel voordeeliger is om bevoorregte crediteur met stellige belofte van terugbetaling à pari, zoodra men zulks verlangt, van den Staat te zijn, dan een houder van diens schuldbrieven, die zoo ligt 10 pct. en meer in waarde kunnen verminderen, vooral wanneer men per slot van rekening daarvoor niet veel meer dan $\frac{1}{2}$ pct. jaarlijksche rente behoeft op te offeren.

Onzes inziens spant daarenboven de Belgische Staat zich zelve een strik, die vroeg of laat noodlottige uitwerking zal moeten hebben door de volgende aanschrijving: “recommandation de ne faire usage de la faculté d’ajourner les remboursements, que lorsque les circonstances l’exigerant impérieusement, elle remboursera *immédiatement toute somme quelconque* dans les temps ordinaires.” Waarlijk ongeloofelijk, indien wij het niet gedrukt voor ons hadden. — Het is toch ontwijfelbaar dat men zich daaraan in moeilijke tijden noch zal kunnen noch zal willen houden, en bij de minste afwijking is dan alarm gegeven.

Daar wij na al het gebeurde, moeten blijven volhouden dat wij niets beters weten, niets meer wenschelijk achten dan particuliere Spaarbanken, behoorlijk geregeld door, en onder toezigt van, den Staat, kunnen wij ook thans geene andere wenschen uitspreken, geene andere wenken geven, dan die te vinden zijn op blz. 11 en 14 onzer brochure. — Het verkrijgen van, en het drijven op, Staats-waarborg, als eenige zekerheid voor de gelden der inbrengers, blijven wij beschouwen als voor hen onvoldoende en als zeer gevaarlijk voor den Staat, maar daarenboven als doodend voor het beginsel der Spaarbanken, die alléén door de krachtige, onbaatzuchtige belangstelling der algemeene menschenliefde kunnen bloeijen, — maar eene wettelijke regeling van, een behoorlijk toezigt op, de Spaarbanken blijven wij hoogst noodig achten, ja onmisbaar ter voorkoming van gebeurtenissen als met de vroegere Spaarbank te Amsterdam, der Maatschappij tot Nut van ’t Algemeen, als te Rotterdam, als te Middelburg drie maal, als te Utrecht onlangs, waardoor de Spaarbanken in het algemeen in miscrediet komen en het vertrouwen wordt geschokt, dat deze behoeven om nut te stichten en zelve voor onheil bewaard te blijven. Bij het bestaan van particu-

liere Spaarbanken moet door eene wettelijke regeling voorkomen worden, dat er nevens den goeden, in zich zelf krachtigen stam der Spaarbanken, waterloten opgroeijen, die zich krachtig vertoonen, maar ten koste van de goede takken leven, en aan deze de goede sappen ontrooven. Door wettelijke regeling en toezigt van Staatswege, moet elke Spaarbank een toevlugtsoord voor de spaarpenningen van den minderen man worden; door medewerking van den Staat moeten de verschillende Spaarbanken, met behoud van een zelfstandig bestaan van elke inrigting, met elkander in verband gebragt en haren bloei bevorderd worden.

Daartoe zal het, onzes inziens, moeten komen; een ieder die van hetzelfde gevoelen is, trachte altijd en overal het beginsel van Staats-waarborg voor Spaarbanken te bestrijden en particuliere Spaarbanken op goede grondslagen te doen ontstaan, en waar zij bestaan, te doen bloeijen.

Zoo moge ons dierbaar Vaderland ten dezen een goed voorbeeld geven, en bewaard blijven voor de noodelooze en hoogst belangrijke verliezen, door Engeland en Frankrijk geleden.

AMSTERDAM,
5 Januarij 1872.

L. 1107 f.

25.2.7F2

L.
1